

3

Lydvekslinger

I dette kapitlet skal vi se nærmere på to typer LYDVEKSLINGER. Den første typen er såkalte MORFOFONOLOGISKE VEKSLINGER, som går ut på at ett og samme morfem – ordstamme eller suffiks – opptrer i ulike former avhengig av hvilken bøyingsform ordet har, hvilken lydombgivelse morfemet opptrer i, eller hvilken stammetype det hører til. Til denne typen vekslinger hører stadieveksling, vekslinger i lengda på konsonantene *l*, *r*, *m* og *n*, *h*-flytting, vekslinga *ti* : *si*, og endringer av stammesluttvokal + *i*.

Den andre typen er lydforskjeller mellom de ulike kvenske skriftspråksvarietetene, det vil si det at visse ord og ordformer skrives på ulike måter i de ulike varietetene. Til denne gruppa hører veksling mellom *ee* ~ *iA* ~ *eA* og veksling mellom *t*-ending og bortfall av *-t*. Her finner vi også forskjeller innafor stadievekslingssystemet mellom spesialstadieveksling og generell stadieveksling, og for eksempel om *o*-stadium av *t* blir realisert som *đ* eller ved bortfall, som markeres her med Ø.

3.1 Morfofonologiske vekslinger

Vi skal først se på MORFOFONOLOGISKE VEKSLINGER. Her skal vi bare diskutere vekslinger som kommer til uttrykk i ordstammen. Morfofonologiske vekslinger som viser seg i suffiks, blir behandla i seinere kapitler sammen med de ulike suffiksa.

3.1.1 Stadieveksling

Konsonanter i kvenske ordformer kan endre seg etter hvilket stadium de er på, og dette fenomenet kalles for STADIEVEKSLING. Stadievekslinga kan være kvantitativ og innebærer da at konsonantlengda i et ord veksler, som for eksempel *k* i ordet (sg. nom. : sg. gen.) *kukka* ('blomst') : *kuka/n* eller *n* i ordet (sg. nom. : sg. part.) *sana* ('ord') : *sanna/a*. Men vekslinga kan også være kvalitativ,

og da blir en stammekonsonant bytta ut med en annen konsonant eller faller bort heilt. Et eksempel på det ser vi i verbet (1. inf. : pres. 1. sg) *lukke/et ~ luke/a(t) ~ luki/a* ('lese') : *lu(j)e/n*.

En konsonant eller konsonantkombinasjon som befinner seg i en posisjon i ordet hvor vekslinger forekommer eller kan forekomme, kaller vi for STAMMEKONSONANT. Slike finner vi oftest mellom første og andre stavelse, og det gjelder da kjernekonsonanter som i eksempla ovafor. Men stadiesveksling opptrer også i lengre ord. I ordet *ajatella* ('tenke') for eksempel forekommer to stadiesvekslinger, mellom *t* og *tt* og mellom *l* og *ll*: (1. inf. : akt. pres. 1. sg : akt. pres. 3. sg.) *ajatel/la : ajattele/n : ajattelle/e*.

Derimot kaller vi kvalitative vekslinger mellom sluttkonsonanten i konsonantstammen og siste konsonanten i vokalstammen ikke for stadiesveksling, men for STAMMEVEKSLING. Vekslinga *s : ks* i ordet (sg. nom. : sg. gen.) *vares* ('kråke') : *varekse/n* er altså ikke eksempel på stadiesveksling, men på stammeveksling.

Alle konsonanter kan inngå i stadiesveksling bortsett fra heilt nye konsonanter som *b*, *d* og *g*, som bare fins i nye lånord. Vi skriver for eksempel (sg. nom. : sg./pl. part.) *verbi* ('verb') : *verbii*, og ikkje **verbbii*. Bokstaven *g* fins rett nok også i kvenske arveord, men da bare foran *n*, og kombinasjonen får da nasal uttale /ŋ/ (se avsnitt 2.1.2).

Som nevnt tidligere finner vi de følgende konsonantene i kvensk: *đ, f, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t* og *v*. Av disse forekommer *f* bare i posisjoner hvor det er uaktuelt med stadiesveksling. Konsonantene *k, t* og *p* har tre ulike vekslingsstadier, de andre konsonantene bare to. Her er det viktig å være klar over at én og samme verb- eller nomenstamme kan forekomme på alle tre stadier, avhengig av hvilken bøyingsform den opptrer i. Konsonanten *đ* forekommer bare i Porsanger-varieteteten, og også der bare i stadiesveksling på o-stadiet av *t* (se avsnitt 3.1.1.2).

Også konsonantkombinasjoner som slutter på *k, t, p*, kan inngå i stadiesveksling, men da må første komponenten i kombinasjonen være en av de stemte konsonantene *l, m, n* eller *r*. Også kort *k* og *t* veksler når de står etter *h*. Andre ustemte konsonantkombinasjoner, for eksempel *ks, ps* eller *ks*, inngår ikke i vekslinger. Eksempler: (sg. nom. : sg. gen. : sg. part.) *ranta* ('strand') : *rannan* : *ranttaa* og *tuhka* ('sot, aske') : *tuhan*, men *lapsi* ('unge, barn') : *lapsen* og *maksa* ('lever') : *maksan*.

Det fins altså tre stadier: II, I og o. Med STADIUM I og II meiner vi her stadier som har samme konsonanter, men på stadium I er den kort, og på stadium II er den lang, for eksempel *k : kk, t : tt, p : pp, s : ss* osv. På STADIUM o finner vi en

annen konsonant enn på stadium I og II, eller så mangler stadium o konsonant i det heile tatt. I sistnevnte tilfelle har vi med bortfall å gjøre, som vi merker av med Ø. For eksempel veksler *t* på stadium I med *đ* på stadium o i Porsanger, og med Ø i de andre varietetene, og *k* på stadium I veksler med *j*, *v* eller Ø på stadium o. Eksempler: For eksempel (II : I : o) *jakkaa(t)* ('dele') : *jakanu* : *jajan* ~ *jaan*, *lattoo* (~ *latoa*) ('stable') : *lato* : *lađon* ~ *laon*.

Ikke alle ord gjennomgår stadiieveksling i kvensk. Uten stadiieveksling er for eksempel ord med stammekonsonantene *f*, *h*, *l*, *m*, *n*, *r*, *s* eller *v* på stadium II i alle bøyingsformene, som for eksempel i (sg. nom. : sg. gen.) *kumma* : *kumma/n* ('rar'), *Tromssa* ('Tromsø') : *Tromssa/n*, *herra* ('herre') : *herra/n*, *kaffi* ('kaffe') : *kaffin*. Og så har vi også ei gruppe med ord med stammekonsonant *tt* som står ved lag i alle bøyingsformene, for eksempel (1. inf. : pres. 3. sg : pres. 1. sg) *katto/ot* ('se') : *katto/o* : *katto/n*, *nukatta/at* ('sovne av') : *nukatta/a* : *nukatta/n*. I det første eksemplet har vi å gjøre med en opprinnelig konsonantkombinasjon **ts*, som i finsk skriftspråk fortsatt skrives som *ts*, men som i kvensk (og flere finske dialekter) er blitt assimilert til *tt*. Konsonanten i det andre eksemplet går tilbake på et opprinnelig **ht*-samband, som i Porsanger har blitt assimilert til *tt*. I de andre varietetene skrives det *ht*, som i finsk skriftspråk. I verb med to vokalstammer (verbtype 4.1 og 4.2) er *tt* alltid utafor stadiieveksling. Den lange vokalstammen i slike verb slutter på *-itte*, som for eksempel i (1. inf. : pres. 3. sg : pres. 1. sg) *kyyti/tä* ~ *kyytitte/ä(t)* ('skysse') : *kyytitte/e* : *kyytitte/n*, *piikaroi/ta* ~ *piikaroitte/a(t)* ('spikre') : *piikaroitte/e* : *piikaroitte/n*.

Når det i diskusjonen av ordbøyning nedafor snakkes om stadiieveksling i de ulike stammene, så siktes det sjølsagt bare til tilfeller som har stadiieveksling, og hvor det omtalte stadiet forekommer.

Hvilket stadium som er aktuelt, er avhengig av hvilken bøyingsstype og bøyingsform det er snakk om. Reglene for dette blir presentert når vi går igjennom de ulike bøyingskategoriene.

Vi kan likevel allerede her gi disse generelle reglene for stadiieveksling:

Generelle regler for stadiieveksling:

Når stammekonsonanten står etter lang vokal (og stundom også etter diftong), så er den på stadium II. Når det etter stammekonsonanten står en kort vokal og stavelsen slutter på konsonant, så er stammekonsonanten på lågere stadium, det vil si stadium o i vekslingstypene II : I : o og I : o, og stadium I i vekslingstypen II : I.

Det fins to typer stadieveksling i kvensk, og skriftspråksbrukeren får sjøl velge hvilken type som passer best til sin varietet. Vi kaller de to typene her for SPESIALSTADIEVEKSLING og GENERELL STADIEVEKSLING. Spesialstadieveksling finner vi i varietetene i Porsanger og Nordreisa, de andre varietetene følger som regel generell stadieveksling. Det gjelder ulike regler for de to typene, og de hører egentlig heime i avsnittet om lydfor skjeller mellom varietetene (se 3.2). Men ettersom de samtidig presenterer vanlige morfofonologiske vekslinger, så blir de likevel behandla her.

Videre er det også ord som gjennomgår lydvekslinger av mer uregelmessig karakter. Eksempler på det er ordet (sg. nom. : pl. nom.) *vapaa* ('fri') : *vaphaat*, hvor vi ville ha forventa lang *pp* etter første stavelse, og bøyinga av ordet *poika* ('gutt') : (sg. nom. : sg. gen.) *poika* : *pojan* mot forventa *poika* : **poijan*.

Ei anna uregelmessighet er forskjeller i spesialstadieveksling som for eksempel mellom *sannoi*, som er flertall partitiv av substantivet *sana* ('ord'), og *sanoi*, som er tredje person entall preteritum indikativ av verbet *sannoot* ('si').

Vi skal først ta for oss den generelle stadievekslinga.

3.1.1.1 Generell stadieveksling

Generell stadieveksling av konsonanter er brukt i kvenske varieteter utenom Porsanger og Nordreisa.

Vi ser først på vekslinger av plosivene *k*, *t* og *p*.

GENERELL STADIEVEKSLING:

I den generelle stadievekslinga kan plosivene *k*, *t* og *p* opptre på i alt tre forskjellige stadier (II : I : o) i samme ord dersom den foregående stavelsen er trykksterk og inneholder kort vokal. Ellers veksler plosivene enten mellom stadium II og I, eller mellom I og o. Konsonantklynger som slutter på *k*, *t* eller *p*, veksler bare mellom to stadier, enten II : I eller I : o. Andre konsonanter veksler bare mellom stadium II og I, og bare etter kort trykksterk vokal.

I den generelle stadievekslinga veksler konsonantsambandet *nk* bare mellom første og andre stavelse, ellers er det uendra. Vi skriver altså *aurinko* ('sol') : *aurinkon*, *kuninkas* ('konge') : *kuninkhaan*.

Konsonantene *h*, *j*, *l*, *m*, *n*, *r*, *v* og *s* fins bare på to stadier (II : I), og de veksler etter kort, trykksvak stavelse. Ellers opptre de alltid enten bare på stadium II eller bare på stadium I i alle ordformer.

Vi ser at vekslingene av andre konsonanter enn plosiver og *s* er identiske i spesialstadievekslinga og i den generelle stadievekslinga.

Tabell 3.1 Generell stadieveksling: Vekslinger av plosiven *k*

Veksling	Stadium II	Bøyingsform	Stadium I	Bøyingsform	Stadium 0	Bøyingsform
kk : k : Ø, h	<i>makkaa</i> <i>räkkää</i> <i>lukkee</i> <i>tekkee</i>	pres. 3. sg.	<i>makas</i>	pret. 3. sg.	<i>maata</i>	1. inf.
		sg. part.	<i>räkä</i>	sg. nom.	<i>räät</i>	pl. nom.
		pres. 3. sg.	<i>luki</i>	pret. 3. sg.	<i>luen</i>	pres. 1. sg.
		pres. 3. sg.	<i>teki</i>	pret. 3. sg.	<i>tehen</i>	pres. 1. sg.
k : Ø, v	Stadium II fins ikke.		<i>laki</i> : <i>lakea</i> ~ <i>lakia</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>laen</i>	sg. gen.
			<i>koko</i> : <i>kokoa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>koot</i>	pl. nom.
			<i>rukhiit</i>	pl. nom.	<i>ruis</i>	sg. nom.
			<i>aika</i> : <i>aikaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>aiat</i>	pl. nom.
			<i>puku</i> : <i>pukua</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>puvut</i>	pl. nom.
			<i>poika</i> : <i>poikaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>pojat</i>	pl. nom.
kk : k	<i>akka</i>	sg. nom.	<i>akat</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
	<i>rikkhaat</i>	pl. nom.	<i>rikas</i>	sg. nom.		
nk : ng	Stadium II fins ikke.		<i>kenkä</i> : <i>kenkää</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>kengät</i>	pl. nom.
			<i>lankeaa</i> ~ <i>lankiaa</i>	pres. 3. sg.	<i>langeta</i>	1. inf.
nkk : nk	<i>vankka</i>	sg. nom.	<i>vankat</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
	<i>krenkku</i>	sg. nom.	<i>krenkut</i>	pl. nom.		
	<i>tankkaa</i>	pres. 3. sg.	<i>tankata</i>	1. inf.		
rk : r, rj	Stadium II fins ikke.		<i>varkhaat</i>	pl. nom.	<i>varas</i>	sg. nom.
			<i>parkua(t)</i>	1. inf.	<i>parun</i>	pres. 1. sg.
			<i>märkä</i> : <i>märkää</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>märjät</i>	pl. nom.
			<i>särkeä(t)</i> ~ <i>särkiä</i>	1. inf. :	<i>särjen</i> : <i>särjin</i>	pres. 1. sg. : pret. 1. sg.
rkk : rk	<i>tarkka</i> : <i>tarkkaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>tarkat</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
	<i>värkkää</i>	pres. 3. sg.	<i>värkätä</i>	1. inf.		
lk : Ø, lj	Stadium II fins ikke.		<i>jalka</i>	sg. nom.	<i>jalat</i>	pl. nom.
			<i>nälkyä(t)</i>	1. inf.	<i>nälyn</i>	pres. 1. sg.
			<i>kulkea(t)</i> ~ <i>kulkia</i>	1. inf.	<i>kuljen</i> : <i>kuljin</i>	pres. 1. sg. : pret. 1. sg.
			<i>pölkää</i>	pres. 3. sg.	<i>pöljätä</i>	1. inf.
lkk : lk	<i>pulkka</i> : <i>pulkkaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>pulkat</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
hk : h, hj	Stadium II fins ikke.		<i>tuhka</i>	sg. nom.	<i>tuhat</i>	pl. nom.
			<i>pohkheet</i>	pl. nom.	<i>pohje(t)</i>	sg. nom.

Tabell 3.2 Generell stadiesveksling: Vekslinger av plosiven *t*

Veksling	Stadium II	Bøyingsform	Stadium I	Bøyingsform	Stadium 0	Bøyingsform
tt : t : Ø	<i>pattaa</i>	sg. part.	<i>pata</i>	sg. nom.	<i>paat</i>	pl. nom.
	<i>ittää(t)</i>	1. inf.	<i>itäny</i>	perf. pts. sg. nom.	<i>ietty</i>	pass. perf. pts.
t : Ø	Stadium II fins ikke.		<i>tietää(t) :</i> <i>tietäny</i>	1. inf : perf. pts. sg. nom.	<i>tiiän (sic!)</i>	pres. 1. sg.
			<i>pato :</i> <i>patoa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>paot</i>	pl. nom.
			<i>katoaa :</i> <i>katos</i>	pres. 3. sg. : pret. 3. sg.	<i>kaota</i>	1. inf.
tt : t	<i>katto :</i> <i>kattoo</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>katot</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
	<i>keittää(t)</i>	1. inf.	<i>keitän</i>	pres. 1. sg.		
nt : n(n)	Stadium II fins ikke.		<i>ranta :</i> <i>rantaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>rannan</i>	sg. gen.
			<i>emäntä :</i> <i>emäntää</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>emänän</i>	sg. gen.
			<i>lentää(t) :</i> <i>lentäny</i>	1. inf. : perf. pts. sg. nom.	<i>lennän</i>	pres. 1. sg.
ntt : nt	<i>kontti :</i> <i>konttia</i>	sg. nom. : sg./pl. part.	<i>kontit</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
rt : r(r)	Stadium II fins ikke.		<i>siirtyä(t) :</i> <i>siirtyny</i>	1. inf. : perf. pts.	<i>siiryn</i>	pres. 1. sg.
			<i>parta :</i> <i>partaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>parran</i>	sg. gen.
rtt : rt	<i>hurтта :</i> <i>hurttaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>hurttan</i>	sg. gen.	Stadium 0 fins ikke.	
lt : l(l)	Stadium II fins ikke.		<i>ilta : iltaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>illan</i>	sg. gen.
			<i>kieltää(t)</i>	1. inf.	<i>kielän</i>	pres. 1. sg.
ltt : lt	<i>polttaa(t) :</i> <i>polttanu</i>	1. inf. : perf. pts. sg. nom.	<i>polttan</i>	pres. 1. sg.	Stadium 0 fins ikke.	
ht : h	Stadium II fins ikke.		<i>lähteä(t) -</i> <i>lähtiä</i>	1. inf.	<i>lähen</i>	pres. 1. sg.
			<i>lehti :</i> <i>lehtiä</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>lehen</i>	sg. gen.

Tabell 3.3 Generell stadiesveksling: Vekslinger av plosiven *p*

Veksling	Stadium II	Bøyingsform	Stadium I	Bøyingsform	Stadium 0	Bøyingsform
pp : p : v	<i>tuppa</i>	sg. part.	<i>tupa</i>	sg. nom.	<i>tuvassa</i>	sg. iness.
	<i>leppää</i>	pres. 3. sg.	<i>lepäs</i>	pret. 3. sg.	<i>levätä</i>	1. inf.
p : v	Stadium II fins ikke.		<i>apu : apua</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>avut</i>	pl. nom.
			<i>leipä : leipää</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>leivät</i>	pl. nom.
			<i>repeää - repiää</i>	pres. 3. sg.	<i>revetä</i>	1. inf.
pp : p	<i>leppä : leppää</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>lepän</i>	sg. gen.	Stadium 0 fins ikke.	
	<i>pappi : pappia</i>	sg. nom. : sg./pl. part.	<i>papin</i>	sg. gen.		
	<i>kuoppa : kuoppaa</i>	sg. nom. : sg./pl. part.	<i>kuopan</i>	sg. gen.		
mp : m(m)	Stadium II fins ikke.		<i>tempaa : tempas</i>	pres. 3. sg. : pret. 3. sg.	<i>temmata</i>	1. inf.
			<i>ampua : ampui</i>	1. inf. : pret. 3. sg.	<i>ammun</i>	pres. 1. sg.
			<i>kumpi : kumpaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>kummat</i>	pl. nom.
mpp : mp	<i>tumppu</i>	sg. nom.	<i>tumput</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
rp : rv	Stadium II fins ikke.		<i>arpa : arpaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>arvat</i>	pl. nom.
			<i>turpheet</i>	pl. nom.	<i>turve(t)</i>	sg. nom.
			<i>varphaat</i>	pl. nom.	<i>varvas</i>	sg. nom.
rpp : rp	<i>korppi</i>	sg. nom.	<i>korpit</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
lp : lv	Stadium II fins ikke.		<i>kelpaa</i>	pres. 3. sg.	<i>kelvata</i>	1. inf.
			<i>halpa : halpaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>halvat</i>	pl. nom.
lpp : lp	<i>helppo</i>	sg. nom.	<i>helpot</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	

Tabell 3.4 Generell stadiesveksling: Vekslinger av andre konsonanter

Veksling	Stadium II	Bøyingsform	Stadium I	Bøyingsform
hh : h	lihhaa sahhaa	pres. 3. sg. sg. part. pres. 3. sg.	<i>puhun</i> <i>liha</i> <i>sahata</i>	pres. 1. sg. sg. nom. 1. inf.
jj : j	<i>ajjaa(t)</i> <i>rajjaa</i>	1. inf. sg. part.	<i>ajan</i> <i>raja</i>	pres. 1. sg. sg. nom.
ll : l	<i>kallaa</i> <i>sullaa</i>	sg. part. pres. 3. sg.	<i>kala</i> <i>sulata</i>	sg. nom. 1. inf.
mm : m	<i>rummaa</i>	sg. part.	<i>ruma</i>	sg. nom.
nn : n	<i>sannoo</i> <i>sannaa</i>	pres. 3. sg. sg. part.	<i>sanoa(t)</i> <i>sana</i>	1. inf. sg. nom.
rr : r	<i>herrää</i> <i>porraa</i>	pres. 3. sg. sg. part.	<i>herätä</i> <i>pora</i>	1. inf. sg. nom.
ss : s	<i>ossaa</i> <i>ossaa</i>	pres. 3. sg. sg. part.	<i>osata</i> <i>osa</i>	1. inf. sg. nom.
vv : v	<i>hyvvää</i> <i>kuvvaa</i>	sg. part. pres. 3. sg.	<i>hyvä</i> <i>kuvata</i>	sg. nom. 1. inf.

3.1.1.2 Spesialstadiesveksling

Den generelle regelen for spesialstadiesveksling er slik:

SPESIALSTADIEVEKSLING:

I spesialstadiesvekslinga kan plosivene *k*, *t* og *p* opptre på i alt tre forskjellige stadier i samme ord uavhengig av hva slags struktur den foregående stavelsen har. Den kan være trykksterk eller trykksvak, lang eller kort. Konsonanten *s* har bare to stadier (II : I), men også denne vekslinga skjer uavhengig av strukturen i den foregående stavelsen. De andre konsonantene veksler bare etter kort, trykksterk vokal.

Tabellene nedafor gir en oversikt over hvilke typer spesialstadiesveksling de ulike konsonantene inngår i.

Ønsker en å skrive på den skriftspråksvarianten som ligger nærmest Nordreisa-dialekten, kan en i vekslinger av plosiven *k* sløyfe *j* og *v* på o-stadiet. Ordformene blir da for eksempel *rää* i stedet for *räjät* ('snørr'), *jaan* i stedet for *jajan* ('(jeg) deler'), *koota* i stedet for *kovota* ('plukke, samle'), *paeta* i stedet for *pajeta* ('rømme'), *ruis* i stedet for *ruvis* ('rug'), og *parun* i stedet for *parvun* ('(jeg) gråter').

Konsonantene *h*, *j*, *l*, *m*, *n*, *r* og *v* veksler bare når de følger etter trykksterk, kort stavelse. I alle andre tilfeller opptre de alltid enten bare på stadium II eller bare på stadium I i alle bøyingsformer. Disse konsonantene veksler med andre ord etter de samme reglene som gjelder for generell stadiesveksling (se nedafor).

Tabell 3.5 Spesialstadiumveksling: Vekslinger av plosiven *k*

Veksling	Stadium II	Bøyingsform	Stadium I	Bøyingsform	Stadium 0	Bøyingsform
kk : k : j, v, h, Ø	<i>aikkaa</i> <i>räkkää</i> <i>jakkaat</i> <i>kokkoo</i> <i>pukkuu</i> <i>makkaa</i> <i>tekkee</i> <i>poikkaa</i> <i>lakkii</i>	sg. part. sg. part. 1. inf. pres. 3. sg. sg. part. pres. 3. sg. pres. 3. sg. sg. part. sg. part.	<i>aika</i> <i>räkä</i> <i>jakanu</i> <i>kokosin</i> <i>puku</i> <i>makas</i> <i>teki</i> <i>poika</i> <i>laki</i>	sg. nom. sg. nom. perf. pts. pret. 1. sg. sg. nom. pret. 3. sg. pret. 3. sg. sg. nom. sg. nom.	<i>aijat</i> <i>räjät</i> <i>jajan</i> <i>kovota</i> <i>puvuta</i> <i>maata</i> <i>tehen</i> <i>pojat</i> <i>lait</i>	pl. nom. pl. nom. pres. 1. sg. 1. inf. pl. nom. 1. inf. pres. 1. sg. pl. nom. pl. nom.
k : j, v	Stadium II fins ikke.		<i>pakenee</i> <i>rukhiit</i>	pres. 3. sg. pl. nom.	<i>pajeta</i> <i>ruvis</i>	1. inf. sg. nom.
kk : k	<i>akka</i> : <i>akkaa</i> <i>rikkhaat</i> <i>lykkään</i>	sg. nom. : sg. part. pl. nom. pres. 1. sg.	<i>akat</i> <i>rikas</i> <i>lykätä</i>	pl. nom. sg. nom. 1. inf.	Stadium 0 fins ikke.	
nkk : nk : ng	<i>aurinkoo</i> <i>kenkkää</i> <i>lankkee</i>	sg. part. sg. part. pres. 3. sg.	<i>aurinko</i> <i>kenkä</i> <i>lankes</i>	sg. nom. sg. nom. pret. 3. sg.	<i>auringon</i> <i>kengät</i> <i>langeta</i>	sg. gen. pl. nom. 1. inf.
nk : ng	Stadium II fins ikke.		<i>kuninkhaat</i>	pl. nom.	<i>kuningas</i>	sg. nom.
nkk : nk	<i>vankka</i> : <i>vankkaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>vankat</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
rkk : rk : r, rj, rv	<i>märkkää</i> <i>särkkeet</i> <i>parkkuut</i> <i>kerkkii</i> <i>kerkkee</i>	sg. part. 1. inf. 1. inf. pres. 3. sg. pres. 3. sg.	<i>märkä</i> <i>särkeny</i> <i>parkunu</i> <i>kerkis</i> <i>kerkes</i>	sg. nom. perf. pts. sg. nom. perf. pts. pret. 3. sg. pret. 3. sg.	<i>märet</i> <i>särjen</i> <i>parvun</i> <i>keritä</i> <i>kerjetä</i>	pl. nom. pres. 1. sg. pres. 1. sg. 1. inf. 1. inf.
rk : r	Stadium II fins ikke.		<i>varkhaat</i>	pl. nom.	<i>varas</i>	sg. nom.
rkk : rk	<i>tarkka</i> : <i>tarkkaa</i> <i>kirkkhaat</i>	sg. nom. : sg. part. pl. nom.	<i>tarkat</i> <i>kirkas</i>	pl. nom. sg. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
lkk : lk : l, lj, lv	<i>pölkää</i> <i>jälkkee</i> <i>kulkkeet</i> <i>jalkkaa</i> <i>nälkkyt</i>	3. sg. sg. part. 1. inf. sg. part. 1. inf.	<i>pölkäs</i> <i>jälki</i> <i>kulki</i> <i>jalka</i> <i>nälkyi</i>	pret. 3. sg. sg. nom. pret. 3. sg. sg. nom. pret. 3. sg.	<i>pöletä</i> <i>jäljet</i> <i>kuljen</i> : <i>kuljin</i> <i>jalvoissa</i> <i>nälvyn</i>	1. inf. pl. nom. pres. 1. sg. : pret. 1. sg. pl. iness. pres. 1. sg.
lk : lj	Stadium II fins ikke.		<i>palkheet</i> <i>pres. 3. sg.</i>	pl. nom. valjeta	<i>paljet</i> <i>1. inf.</i>	sg. nom.
lkk : lk	<i>pulka</i> : <i>pulkaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>pulkat</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
hk : h	Stadium II fins ikke.		<i>pahka</i> <i>tuhka</i> <i>pohkheet</i> <i>puhkee</i>	sg. nom. sg. nom. pl. nom. pres. 3. sg.	<i>pahat</i> <i>tuhat</i> <i>pohet</i> <i>puheta</i>	pl. nom. pl. nom. sg. nom. 1. inf.

Tabell 3.6 Spesialstadeveksling: Vekslinger av plosiven *t*

Veksling	Stadium II	Bøyingsform	Stadium I	Bøyingsform	Stadium 0	Bøyingsform
tt : t : d ~ Ø	<i>tiettää</i>	1. inf.	<i>tietäny</i>	perf. pts. sg. nom.	<i>ti(ed)än</i>	pres. 1. sg.
	<i>pattoo</i>	sg. part.	<i>pato</i>	sg. nom.	<i>pa(d)ot</i>	pl. nom.
	<i>kattoo</i>	pres. 3. sg.	<i>katos</i>	pret. 3. sg.	<i>ka(d)ota</i>	1. inf.
t : d ~ Ø	Stadium II fins ikke.		<i>puthaat</i>	pl. nom.	<i>pu(d)as</i>	sg. nom.
tt : t	<i>ratthaat</i>	pl. nom.	<i>ratas</i>	sg. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
	<i>katto : kattoo</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>katot</i>	pl. nom.		
ntt : nt : n(n)	<i>ranttaa</i>	sg. part.	<i>ranta</i>	sg. nom.	<i>rannan</i>	sg. gen.
	<i>emänttää</i>	sg. part.	<i>emäntä</i>	sg. nom.	<i>emänän</i>	sg. gen.
	<i>lenttää</i>	1. inf.	<i>lentäny</i>	perf. pts. sg. nom.	<i>lennän</i>	pres. 1. sg.
nt : nn	Stadium II fins ikke.		<i>kinthaat</i>	pl. nom.	<i>kinnas</i>	sg. nom.
ntt : nt	<i>kontti</i>	sg. nom.	<i>kontit</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
	<i>rantheet</i>	pl. nom.	<i>rantet</i>	sg. nom.		
rtt : rt : r(r)	<i>parttaa</i>	sg. part.	<i>parta</i>	sg. nom.	<i>parran</i>	sg. gen.
	<i>siirttyyt</i>	1. inf.	<i>siirtyny</i>	perf. pts. sg. nom.	<i>siiryn</i>	pres. 1. sg.
	<i>kuurtoo</i>	pres. 3. sg.	<i>kuurtosin</i>	pret. 1. sg.	<i>kuurota</i>	1. inf.
rt : rr	Stadium II fins ikke.		<i>harthaat</i>	pl. nom.	<i>harras</i>	sg. nom.
rtt : rt	<i>hurta : hurtaa</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>hurtan</i>	sg. gen.	Stadium 0 fins ikke.	
litt : lit : l(l)	<i>iltaa</i>	sg. part.	<i>ilta</i>	sg. nom.	<i>illan</i>	nom. gen.
	<i>palelttuut</i>	1. inf.	<i>paleltonnu</i>	perf. pts. sg. nom.	<i>palelun</i>	pres. 1. sg.
lit : ll	Stadium II fins ikke.		<i>mallas</i>	sg. nom.	<i>malthaat</i>	pl. nom.
litt : lit	<i>polttaat : polttanu</i>	1. inf. : perf. pts. sg. nom.	<i>poltan</i>	pres. 1. sg.	Stadium 0 fins ikke.	
ht : hđ - h	Stadium II fins ikke.		<i>lähteet</i>	1. inf.	<i>läh(d)en</i>	pres. 1. sg.
			<i>lehti : lehtee</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>leh(d)en</i>	sg. gen.
			<i>puhthaat</i>	pl. nom.	<i>puh(d)as</i>	sg. nom.

Tabell 3.7 Spesialstadiieveksling: Vekslinger av plosiven *p*

Veksling	Stadium II	Bøyingsform	Stadium I	Bøyingsform	Stadium 0	Bøyingsform
pp : p : v	<i>appuu</i>	sg. part.	<i>apu</i>	sg. nom.	<i>avut</i>	pl. nom.
	<i>leippää</i>	sg. part.	<i>leipä</i>	sg. nom.	<i>leivät</i>	pl. nom.
	<i>leppää</i>	pres. 3. sg.	<i>lepäs</i>	pret. 3. sg.	<i>levätä</i>	1. inf.
pp : p	<i>leppä</i> : <i>leppää</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>lepän</i>	sg. gen.	Stadium 0 fins ikke.	
	<i>pappi</i> : <i>pappii</i>	sg. nom. : sg. part.	<i>papin</i>	sg. gen.		
	<i>saappaat</i>	pl. nom.	<i>saapas</i>	sg. nom.		
mpp : mp : m(m)	<i>amppuut</i>	1. inf.	<i>ampui</i>	pret. 3. sg.	<i>ammun</i>	pres. 1. sg.
	<i>tempaa</i>	pres. 3. sg.	<i>tempas</i>	pret. 3. sg.	<i>temmata</i>	1. inf.
	<i>kumppaa</i>	sg. part.	<i>kumpi</i>	sg. nom.	<i>kummat</i>	pl. nom.
mpp : mp	<i>tumppu</i>	sg. nom.	<i>tumput</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
rpp : rp : rv	<i>turppaa</i>	sg. part.	<i>turpa</i>	sg. nom.	<i>turvat</i>	pl. nom.
rp : rv	Stadium II fins ikke.		<i>turpheet</i>	pl. nom.	<i>turvet</i>	sg. nom.
			<i>varphaat</i>	<i>pl. nom.</i>	<i>varvas</i>	<i>sg. nom.</i>
rpp : rp	<i>korppi</i>	sg. nom.	<i>korpit</i>	pl. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
lpp : lp : lv	<i>kelppaa</i>	pres. 3. sg.	<i>kelpas</i>	pret. 3. sg.	<i>kelvata</i>	1. inf.
	<i>halppaa</i>	sg. part.	<i>halpa</i>	sg. nom.	<i>halvat</i>	pl. nom.
lp : lv	Stadium II fins ikke.		<i>helpheet</i>	pl. nom.	<i>helvet</i>	sg. nom.
lpp : lp	<i>valppaat</i>	pl. nom.	<i>valpas</i>	sg. nom.	Stadium 0 fins ikke.	
	<i>helppo</i>	sg. nom.	<i>helpot</i>	pl. nom.		

Tabell 3.8 Spesialstadiieveksling: Vekslinger av konsonanten *s*

Veksling	Stadium II	Bøyingsform	Stadium I	Bøyingsform
ss : s	<i>kiussaa</i>	pres. 3. sg.	<i>kiusata</i>	1. inf.
	<i>kiussaa</i>	sg. part.	<i>kiusa</i>	sg. nom.
	<i>ossaa</i>	pres. 3. sg.	<i>osata</i>	1. inf.
	<i>ossaa</i>	sg. part.	<i>osa</i>	sg. nom.
	<i>tylssää</i>	sg. part.	<i>tylsä</i>	sg. nom.
	<i>kanssaa</i>	sg. part.	<i>kansa</i>	sg. nom.
	<i>anssoot</i>	1. inf.	<i>ansoi</i>	pret. 3. sg.
	<i>kärssiit</i>	1. inf.	<i>kärsin</i>	pres./pret. 1. sg.
	<i>karsshaat</i>	pl. nom.	<i>karsas</i>	sg. nom.

Tabell 3.9 Spesialstadieksling: Vekslinger av konsonantene *h, j, l, m, n, r* og *v*

Veksling	Stadium II	Bøyingsform	Stadium I	Bøyingsform
hh : h	<i>puhhuut</i>	1. inf.	<i>puhun</i>	pres. 1. sg.
	<i>lihhaa</i>	sg. part.	<i>liha</i>	sg. nom.
	<i>sahhaa</i>	pres. 3. sg.	<i>sahata</i>	1. inf.
jj : j	<i>ajjaat</i>	1. inf.	<i>ajan</i>	pres. 1. sg.
	<i>rajjaa</i>	sg. part.	<i>raja</i>	sg. nom.
	<i>vajjoo</i>	pres. 3. sg.	<i>vajota</i>	1. inf.
ll : l	<i>kallaa</i>	sg. part.	<i>kala</i>	sg. nom.
	<i>sullaa</i>	pres. 3. sg.	<i>sulata</i>	1. inf.
	<i>pillaa</i>	pres. 3. sg.	<i>pilata</i>	1. inf.
mm : m	<i>rummaa</i>	sg. part.	<i>ruma</i>	sg. nom.
	<i>kummoo</i>	pres. 3. sg.	<i>kumota</i>	1. inf.
nn : n	<i>ennoo</i>	sg. part.	<i>eno</i>	sg. nom.
	<i>sannoot</i>	1. inf.	<i>sanoi</i>	pret. 3. sg.
	<i>sannaa : sannoï</i>	sg. part. : pl. part.	<i>sana</i>	sg. nom.
rr : r	<i>kirroo</i>	pres. 3. sg.	<i>kirota</i>	1. inf.
	<i>herrää</i>	pres. 3. sg.	<i>herätä</i>	1. inf.
	<i>pirruu</i>	sg. part.	<i>piru</i>	sg. nom.
vv : v	<i>hyvvää</i>	sg. part.	<i>hyvä</i>	sg. nom.
	<i>levvii</i>	pres. 3. sg.	<i>levitä</i>	1. inf.

3.1.2 Lengda på de stemte konsonantene *l, r, m* og *n*

De STEMTE KONSONANTENE *l, r, m* og *n* opptrer også i andre vekslinger enn stadieksling. I kvensk er det slik at lang eller geminert *ll, rr, mm* og *nn* blir forkorta i noen omgivelser, mens den står ved lag i andre. Regelen for lengda på disse konsonantene er enkel:

LENGDA PÅ DE STEMTE KONSONANTENE *l, r, m* OG *n*:

Etter lang trykksterk eller trykksvak vokal og etter kort trykksvak vokal følger kort *l, r, m* og *n*, ellers følger lang *ll, rr, mm* og *nn*.

Tabell 3.10 Lengda på de stemte konsonantene *l*, *r*, *m* og *n*

	Etter lang vokal med hovedtrykk → <i>l</i> , <i>r</i> , <i>m</i> , <i>n</i>	Etter lang vokal med bitrykk → <i>l</i> , <i>r</i> , <i>m</i> , <i>n</i>	Etter lang, trykksvak vokal → <i>l</i> , <i>r</i> , <i>m</i> , <i>n</i>	Etter kort, trykksvak vokal → <i>l</i> , <i>r</i> , <i>m</i> , <i>n</i>	Etter kort vokal med hovedtrykk → <i>ll</i> , <i>rr</i> , <i>mm</i> , <i>nn</i>	Etter kort vokal med bitrykk → <i>ll</i> , <i>rr</i> , <i>mm</i> , <i>nn</i>
Pl. 1. pers. suff. <i>mmA</i> / <i>mA</i>	<i>saa/ma</i> <i>sai/ma</i> <i>juo/ma</i> <i>joi/ma</i>	<i>piikaroi/ma</i> <i>haravoi/ma</i>	<i>sanoi/ma</i> <i>puhui/ma</i> <i>halluu/ma</i> <i>pölkää/ma</i>	<i>lähde/mä</i> <i>lähdi/mä</i> <i>kirjoitte/ma</i> <i>kirjoitteli/ma</i>	<i>e/mmä</i>	<i>kirjoita/mma</i> <i>kirjoiti/mma</i> <i>puhele/mma</i> <i>puheli/mma</i>
Perf. pts. <i>nnU</i> / <i>nU</i> / <i>lIU</i> / <i>lU</i>	<i>saa/nu</i> <i>juo/nu</i> <i>maa/nu</i> <i>kuul/u</i>	<i>piikaroi/nu</i> <i>haravoi/nu</i>	<i>havai/nu</i> <i>kirroi/u</i>	<i>lähte/ny</i> <i>kirjoitutta/nu</i> <i>puhel/u</i>	<i>men/ny</i> <i>ol/lu</i> <i>tul/lu</i>	<i>kirjoitta/nnu</i> <i>ajatel/lu</i>
1. inf. <i>lIA</i> / <i>lA</i>	<i>kuul/a</i> <i>luul/a</i>		<i>kirroi/a</i>	<i>puhel/a</i> <i>muistel/a</i>	<i>tul/la</i>	<i>kohdatel/la</i> <i>kylästel/lä</i>
Ess. <i>nnA</i> / <i>nA</i>	<i>yö/nä</i> <i>pää/nä</i>	<i>kuninkhaa/na</i> <i>praatikhaa/na</i>	<i>riikkaa/na</i> <i>vaphaa/na</i>	<i>poika/na</i> <i>ruijalaise/na</i>	[Sic! <i>si/nä</i> <i>tä/nä</i>]	<i>kaupunki/nnä</i> <i>tyttöre/nnä</i>
Adess. <i>llA</i> / <i>lA</i>	<i>jää/lä</i> <i>tuol/a</i>	<i>kiikarii/la</i> <i>kantelhee/la</i>	<i>faarii/la</i> <i>valkkee/la</i> <i>varkhaa/la</i>	<i>siljo/la</i> <i>kainulaise/la</i>	<i>jo/lla</i> <i>si/llä</i>	<i>hevose/lla</i> <i>amtmani/lla</i> <i>harav/i/lla</i>
All. <i>lle(t)</i> / <i>le(t)</i>	<i>tei/le</i> <i>mui/le</i>	<i>kiikarii/le</i> <i>kantelhee/le</i> <i>kuninkhaa/le</i>	<i>faarii/le</i> <i>valkkee/le</i> <i>varkhaa/le</i>	<i>matka/le</i> <i>minu/le</i>	<i>si/lle</i> <i>tä/lle</i>	<i>hevose/lle</i> <i>amtmani/lle</i> <i>harav/i/lle</i>

Denne lengdevekslinga overstyrer stadieveksling. Sjøl om reglene for spesialstadieveksling (se 3.1.1.2 ovenfor) tilsier at for eksempel presens tredje person entall av verbet *ajela* ('kjøre, småkjøre') er **ajellee* (stammekonsonanten er her etterfulgt av lang vokal), så blir *ll* her likevel forkorta, det vil si at vi skriver *ajelee*. Derimot har vi lang *ll* i forma *ajattellee*, som er presens tredje person av verbet *ajatella*, igjen etter lengderegelen for stemt *l*, *r*, *m* og *n*. Lengderegelen kommer også til uttrykk i vekslinga av ulike suffiks:

Vekslinger i konsonantlengde av denne typen finner vi også på innsida av stammen og i avleiingssuffiks, for eksempel *kuunel/a* ('høre på'): *kuuntele/e* vs.

kannella ('bære') : *kantele/e*, *tavalinen* ('vanlig') vs. *tynnyrillinen* ('fat'). Etter kort, trykksterk stavelse følger stammekonsonanten likevel ikke denne lengderegelen. Det ser vi for eksempel i nomenformer som *pala* ('stykke, bit'), *tora* ('krangel'), *nenä* ('nese'), *tuli* ('glød, ild'), *ajattelu* ('tenking') (og ikke **palla*, **torra*, **nennä*, **tulli*, **ajattellu*) og i verbformer som *mene* ('kom!'), *puri* ('beit'), *tuli* ('kom'), *kirota* ('sverge, banne'), *haluta* ('ha lyst til'), *ajattelen* ('jeg tenker') (og ikke **menne*, **purri*, **tulli*, **kirrota*, **halluta*, **ajattellen*). Men konsonanten i slike omgivelser kan sjølsagt forlenges etter reglene for stadiesveksling. Eksempler på det ser vi i (sg. nom. : sg. part.) *pala* : *pallaa*, *tora* : *torraa*, *nenä* : *nennää*, *ajattelu* : *ajattelluu*, (imp. 2. sg. : pres. 3. sg.) *mene* : *mennee*, *pure* : *purree*, *tule* : *tullee*, *kirota* : *kirroo*, *ajattela* : *ajattellee*.

3.1.3 H-flytting

I visse kvenske ord fins det en *h* som opprinnelig har stått mellom vokaler, men som i visse ordformer opptrer lenger bak i ordet. Dette fenomenet kaller vi her for *h*-flytting, og *h*-en som blir flytta, kaller vi for flytte-*h*. I dialektene fins det variasjon i hvor langt bak *h*-en kan opptre, men i skriftspråket flytter den likevel aldri mer enn ett hakk.¹ La oss se nærmere på de ulike tilfellene av *h*-flytting:

- ◆ Illativformer av nomen: VhVn > hVVn. Eksempler: *sauna* ('badstue') + hVn > *saun/haan*, *koivukko* ('bjørkeskog') + hVn > *koivukk/hoon*, (*vares* :) *varekse-* ('kråke') + hVn > *vareks/heen*, *Alattio* + hVn ('Alta') > *Alatti/hoon*, (*hevo(i)nen* :) *hevo(i)se-* ('hest') + hVn > *hevo(i)s/heen*.
- ◆ Illativformer av 3. infinitiv: mA + hVn > mhAAAn. Eksempler: (*syö/dää* :) *syö/mä-* ('spise') + hVn > *syö/m/hään*, (*ajja/at* :) *aja/ma-* ('kjøre') + hVn > *aja/m/haan*, (*räknä/tä* :) *räknää/mä-* ('regne, telle') + hVn > *räknää/m/hään*.
- ◆ Tostamma nomen med stammer på -Vs : -hVV. Eksempler: *rikas* ('rik') : *rikkhaa/n*, *lammas* ('sau') : *lamphaa/t*, *kuningas* ~ *kuninkas* ('konge') : *kuninkhaa/n*.
- ◆ Tostamma nomen med stammer på -e(t) : -hee. Eksempler: *vene(t)* ('båt') : *venhee/t*, *liike(t)* ('bevegelse') : *liikkhee/t*, *vastale(t)* ('motbakke') : *vastalhee/t*.

1 Jeg tar her ikke stilling til det språkhistoriske spørsmålet om hvordan *h*-en har havna i disse posisjonene, det vil si om det er *h*-en som har flytta på seg sammen med vokalen, eller om vokalen har falt bort foran *h*-en.

◆ Nomen som er avleid med suffikset *hinen*. Eksempler: *jokhainen* ('hver'), *ikhäinen* ('gammal'), *joukhainen* ('svane'), *alhainen* ('grei, kjekk'), *munhainen* ('nyre'), *muurhainen* ('maur'), *melkheinen* ('anselig'), *yhtheinen* ('felles'), *ylheinen* ('allmenn'), *mielhuinen* ('kjærkommen').

Vi ser at flytte-*h* kan endre morfemgrensa, slik at stammevokalen havner i suffikset. Det er for eksempel tilfellet i illativ.

3.1.4 Vokalvekslinger foran suffikset -i

Kvensk har flere suffiks som begynner på vokalen *i*, eller som består utelukkende av denne vokalen. Foran slike suffiks skjer det ofte ei endring i sluttvokalen i stammen. De to viktigste suffiksa i denne gruppa er FLERTALLSSUFFIKSET -i og PRETERITUMSSUFFIKSET -i. Tabell 3.11 viser hvordan sluttvokalen i stammen endrer seg foran disse to suffiksa.

Vi finner følgende vokalvekslinger foran flertalls- og preteritums-*i*:

(1) Når stammen slutter på lang vokal, så blir denne forkorta foran flertalls- og preteritums-*i*. (2) Når stammen slutter på diftong, så faller den første vokalen i diftongen bort, og *i*-en opptrer som andre vokal i den nye diftongen (V_2i). (3) Dersom den andre vokalen i den opprinnelige diftongen er *i*, så faller den alltid bort. (4) De enkle vokalene *o*, *ö*, *u* og *y* står alltid ved lag i stammeutlyd foran suffikset -*i*, mens sluttvokalen *e* alltid faller bort. (6) Når stammevokalen er *i*, så får vi et skille mellom nomen og verb i Porsanger-varietetet: *i*-en står ved lag foran flertalls-*i*, men ikke foran preteritums-*i*. I de andre varietetene faller *i* i stammeutlyd alltid bort foran *i*-suffikset.

(7) I tostava stammer på *a* gjelder $a + i > i$ dersom vokalen i første stavelse er *o* eller *u* (det vil si runda vokal) (7.1), ellers gjelder $a + i > oi$ (7.2). (8) Stammesluttvokal *ä* faller alltid bort i tostava stammer foran flertalls- og preteritums-*i*. Det er vanskelig å gi klare regler for flerstava stammer som slutter på *a* eller *ä* (7.3 og 8.2). Én ting er likevel klart: Når stammen slutter på *va* eller *vä*, så er resultatet alltid *vi*. I flerstava verbstammer faller *a/ä* alltid bort foran preteritums-*i* (8.2).

Vi kan altså konstatere at det i de fleste tilfeller gjelder de samme reglene for vokalvekslinger mellom stammesluttvokal i nomen og flertalls-*i* som mellom stammesluttvokal i verb og preteritums-*i*.

Nomenstammen som slutter på flertalls-*i*, kaller vi for FLERTALLSSTAMME, og verbstammen som slutter på preteritums-*i*, kaller vi for PRETERITUMSSTAMME.

Tabell 3.11 Vokalvekslinger foran flertals-*i* og preteritums-*i*

Stammesluttvokal	Flertals- <i>i</i> (sg. nom. : [sg. ess. :] pl. ess.)	Preteritums- <i>i</i> (1. inf. : [pres. 3. sg. :] pret. 3. sg.)
1 $V_1V_1 + i > V_1i$	<i>pää</i> : <i>pä/i/nä</i> <i>korkkee</i> : <i>korkke/i/na</i>	<i>saa/dä</i> - <i>saa/ha</i> : <i>sa/i</i> <i>jää/dä</i> - <i>jää/hä</i> : <i>jä/i</i>
2 $V_1V_2 + i > V_2i$	<i>tie</i> : <i>te/i/nä</i> <i>työ</i> : <i>tö/i/nä</i>	<i>vie/dä</i> - <i>vii/ä</i> : <i>vie</i> : <i>ve/i</i> <i>syö/dä</i> - <i>syy/ä</i> : <i>syö</i> : <i>sö/i</i>
3 $Vi + i > Vi$	<i>täi</i> : <i>täi/nä</i> : <i>tä/i/nä</i> <i>maanantai</i> : <i>maananta/i/na</i>	<i>ui/(d)a</i> : <i>ui</i> : <i>u/i</i>
4 $O, U + i > Oi, Ui$	<i>poro</i> : <i>poro/i/na</i> <i>koivu</i> : <i>koivu/i/na</i>	<i>usko/ot</i> - <i>usko/a(t)</i> : <i>usko/i</i> <i>häytty/yt</i> - <i>häyty/ä(t)</i> : <i>häyty/i</i>
5 $e + i > i$	<i>pieni</i> : <i>piene/nä</i> : <i>pien/i/nä</i> <i>kainulainen</i> : <i>kainulaise/na</i> : <i>kainulais/i/na</i>	<i>tul/la</i> : <i>tulle/e</i> : <i>tul/i</i> <i>kuunel/a</i> : <i>kuuntele/e</i> : <i>kuuntel/i</i>
6 $i + i > (i \text{ nomen})$ Porsanger: <i>ii</i> , ellers: <i>i</i> > (<i>i</i> verb) <i>i</i>	<i>pappi</i> : <i>pappi/na</i> : <i>pappi/i/na</i> - <i>papp/i/na</i> <i>kläppi</i> : <i>kläppi/nä</i> : <i>kläppi/i/nä</i> - <i>kläpp/i/nä</i> <i>tunturi</i> : <i>tunturi/i/na</i> - <i>tuntur/i/na</i>	<i>soppi/i(t)</i> - <i>sopi/a(t)</i> : <i>sop/i</i> <i>purjetti/i(t)</i> - <i>purjehti/a(t)</i> : <i>purjett/i</i> - <i>purjeht/i</i>
7.1 Tostava stammer $a + i > i$ (første vokal i første stavelse o eller <i>u</i>)	<i>poika</i> : <i>poik/i/na</i> <i>hukka</i> : <i>hukk/i/na</i>	<i>otta/a(t)</i> : <i>ott/i</i> <i>jutta/a(t)</i> : <i>jut/i</i>
7.2 Tostava stammer $a + i > oi$ (første vokal i første stavelse ikke o eller <i>u</i>)	<i>ranta</i> : <i>ranto/i/na</i> <i>kelkka</i> : <i>kelkko/i/na</i> <i>kaula</i> : <i>kaulo/i/na</i>	<i>saatta/a(t)</i> : <i>saatto/i</i> <i>laula/a(t)</i> : <i>laulo/i</i>
7.3 Flerstava stammer $a + i > i$ (<i>i</i> verb og deler av nomen)	<i>saarnaaja</i> : <i>saarnaaj/i/nna</i> <i>jout(ta)ava</i> : <i>jout(ta)av/i/nna</i> <i>korkea</i> - <i>korkia</i> : <i>korke/i/na</i>	<i>upotta/a(t)</i> : <i>upott/i</i> <i>rakasta/a(t)</i> : <i>rakast/i</i>
> <i>Oi</i> (<i>i</i> deler av nomen)	<i>kulk(ki)tija</i> : <i>kulk(ki)ijo/i/na</i> <i>nutukka</i> : <i>nutuko/i/na</i> <i>makkara</i> : <i>makkaro/i/na</i>	
8.1 Tostava stammer $ä + i > i$ (nomen og verb)	<i>lehmä</i> : <i>lehm/i/nä</i> <i>tyhmä</i> : <i>tyhm/i/nä</i>	<i>lent(t)ä/ä(t)</i> : <i>lens/i</i> <i>pyyt(t)ä/ä(t)</i> : <i>pyys/i</i>
8.2 Flerstava stammer $ä + i > i$ (<i>i</i> verb og deler av nomen)	<i>näppärä</i> : <i>näppär/i/nnä</i> <i>terävä</i> : <i>teräv/i/nnä</i>	<i>lähättä/ä(t)</i> : <i>lähätt/i</i> <i>vähent(t)ä/ä(t)</i> : <i>vähens/i</i>
> <i>öi</i> (deler av nomen)	<i>penikkä</i> : <i>penikö/i/nä</i>	

3.1.5 Vekslinga *tV* : *si*

Tidligere har vi sett at plosiven *t* i stadieveksling kan opptre på tre stadier: *tt* : *t* : *ḏ* ~ Ø. I en del ganske frekvente ord ser derimot *t*-en ut til å veksle med *s*. Eksempler på slike ord er (verb: 1. inf. : perf. pts. : pres. 1. sg. : pret. 3. sg. : pret. 1. sg.) *tiet(t)äl/ä(t)* ('vite') : *tietä/ny* : *tiedäl/n* ~ *tiiä/n* : *ties/i* : *ties/i/n*, *huut(t)a/a(t)* ('skrike') : *huuta/nu* : *huu(ḏ)a/n* : *huus/i* : *huus/i/n*, *ymmärt(t)äl/ä(t)* ('forstå') : *ymmärtä/ny* : *ymmärä/n* : *ymmärs/i* : *ymmärs/i/n*; (nomen: sg. nom. : sg. ess. : sg. part. : pl. nom. : pl. part.) *vuosi* ('år') : *vuote/na* : *vuot/ta* : *vuo(ḏ)e/t* : *vuoss/i/i* ~ *vuos/i/a*, *uusi* ('ny') : *uute/na* : *uut/ta* : *uu(ḏ)e/t* : *uuss/i/i* ~ *uus/i/a*, *hirsi* ('tømmer') : *hirt/nä* : *hirt/tä* : *hirre/t* : *hirss/i/i* ~ *hirs/i/ä*.

Denne *tV* : *si*-vekslinga finner vi i ord hvor stammesluttvokalen *e* eller *A* faller bort foran flertalls- eller preteritums-*i*:

- ◆ I tostava preteritumsstammer av verb som har lang førstestavelse, og som gjennomgår spesialstadieveksling av typen II : I : o og generell stadieveksling av typen I : o. Eksempler er (1. inf. : perf. pts. : pres. 1. sg. : pret. 3. sg.) *tunt(t)e/e(t)* ('kjenne') : *tunte/nu* : *tunne/n* : *tunsi*, *lent(t)äl/ä(t)* ('fly') : *lentä/ny* : *lennä/n* : *lens/i*, *huut(t)a/a(t)* ('skrike') : *huuta/nu* : *huu(ḏ)a/n* : *huus/i*, *pyyt(t)äl/ä(t)* ('be (om); fange') : *pyytä/ny* : *pyy(ḏ)än* : *pyys/i*, *löyt(t)äl/ä(t)* ('finne') : *löytä/ny* : *löy(ḏ)ä/n* : *löys/i*.
- ◆ I flerstava ord forekommer vekslinga regelmessig i verb med *rtA*-, *ltA*- og *ntA*-stammer. Eksempler er (1. inf. : perf. pts. : pres. 1. sg. : pret. 3. sg.) *puhalt(t)a/a(t)* ('blåse') : *puhalta/nnu* : *puhala/n* : *puhals/i*, *ymmärt(t)äl/(ä)t* ('forstå') : *ymmärtä/ny* : *ymmärä/n* : *ymmärs/i*, *vai(j)ent(t)a/a(t)* ('få til å tie') : *vai(j)enta/nnu* : *vai(j)ena/n* : *vai(j)ens/i*.
- ◆ Verb med *tV* : *si*-veksling hører alle til verbtype 2 (se 6.2.2).
- ◆ Vekslinga er også heilt regelmessig i nomen som i nominativ slutter på *-i*, og som har vokalstamme på *-e*. Eksempler er (sg. nom. : sg. ess. : sg. part. : pl. iness.) *käsi* ('hand') : *käte/nä* : *kät/tä* : *käs/i/ssä*, *viisi* ('fem') : *viite/nä* : *viit/tä* : *viis/i/ssä*. Disse er alle såkalte tostamma nomen (nomentype 1.2, se 5.1.1.2).
- ◆ I ordenstill veksler *n**e* i entallsstammen med *n**si* i flertallsstammen, som for eksempel i (sg. nom. : sg. ess. : pl. iness.) *kolmas* ('tredje') : *kolmante/na* : *kolmans/i/ssa*. Mer om det i avsnitt 8.2.

Vekslinga *tV* : *si*:

Foran *i* veksler *t* ofte med *s*. Men slik *tV* : *si*-veksling forekommer derimot aldri i ord som gjennomgår stadieveksling av typen II : I.

3.1.6 Vokalharmoni

Et fenomen som er felles for alle varietetene av kvensk, er såkalt vokalharmoni. Det innebærer at vokalkvaliteten i rota på et ord, det vil si om rotvokalen(e) er bakre eller fremre, påvirker vokalkvaliteten i suffikset som følger etter. Vi ser det for eksempel i disse substantivformene: *joki* ('elv') : *jove/ssa*, *huonet* ('hus') : *huonhee/ssa* : *huonet/ta*, *kota* ('gamme') : *kođa/ssa* ~ *koa/ssa*, men *niemi* ('odde, nes') : *nieme/ssä*, *elämä* ('liv') : *elämä/ssä* : *elämä/ä*, *meri* ('hav') : *mere/ssä* : *mer/tä*, og i disse verbformene: *lukke/et* ('telle; lese') : *luje/ma* : *luke/nu*, men *lähte/et* ('dra av gårde') : *lähde/mä* : *lähte/ny*.

Vokalharmoni kommer også til uttrykk i avleiingssuffiks. Eksempler på det er *sammu/ut* ('slokne') → *sammu/tta/at* ('slukke'), men *lähte/et* ('dra av gårde') → *lähä/ttä/ät* ('sende'), *kuol/a* ('dø') → *kuole/ma* ('død'), men *ellä/ät* ('leve') → *elä/mä* ('liv').

Enkelt sagt går vokalharmoni ut på følgende:

Vokalharmoni:

Når rota inneholder minst én bakre vokal, så brukes bakre vokalvarianter også i suffikset. Ellers brukes det fremre vokalvarianter.

Bakre vokaler, eller vokaler som uttales bak i munnhula, er *a*, *o* og *u*. Alle de andre vokalene i kvensk er fremre vokaler, altså *e*, *i*, *ä*, *ö* og *y*. Vokalene grupperes i par, slik at den fremre varianten av *a* er *ä*, den fremre varianten av *o* er *ö*, og den fremre varianten av *u* er *y*.

De fremre vokalene *e* og *i* er nøytrale på den måten at de i rota kan opptre sammen med bakre vokaler. For eksempel finner vi både *vika* ('skade, feil') og *ikä* ('alder'), *kesä* ('sommer') og *velka* ('gjeld'). Legg også merke til (sg. nom. : sg. part.) *virsi* ('salme') : *virt/tä*, men (sg. nom.) *virsta* ('urin').

I denne grammatikken bruker vi stor bokstav som felles symbol for den bakre og fremre vokalvarianten i suffiks, det vil si at

a ~ *ä* skrives som *A*,

o ~ *ö* skrives som *O* og

u ~ *y* skrives som *U*.

En hvilken som helst vokal skrives med *V*. To like vokaler som følger etter hverandre, skrives som *VV*, og dersom det er ulike vokaler, skriver vi V_1V_2 .

3.1.7 Andre morfonologiske vekslinger

I kvensk fins det ganske strenge regler for hvilke konsonanter som kan følge etter hverandre (se avsnitt 2.3.1). Disse fonotaktiske reglene resulterer også i en del morfofonologiske vekslinger. Vi skal her ta for oss de viktigste.

♦ I mange tilfeller veksler en *n* i slutten av et ord med en *m* i inni ordet. Det har sin grunn i at et ord aldri får slutte på *m* i kvensk. Eksempler på slik veksling er:

Redskapsord som er avleid av verb med hjelp av suffikset *-in*. Eksempler: (sg. nom. : sg. part. : pl. nom.) (*avata* ('åpne') → *avvain* ('nøkkel') : *avvain/ta* : *avvaimet*, (*istuu* ('sitte') → *istuin* ('sete') : *istuin/ta* : *istuimet*, (*luistaa* ('gå på skøyter') → *luistin* ('skøyte') : *luistin/ta* : *luistimet*).

Andre ord. Eksempler: (sg. nom. : sg. part. : pl. nom.) *elläin* ('dyr') : *elläin/tä* : *elläimet*, *höyhen* ('fjær, dun') : *höyhen/tä* : *höyhemet*, *lai(đ)u(i)n* ('beite') : *lai(đ)u(i)n/ta* : *laitu(i)met*, *morssiin* ~ *morsian* ('brud') : *morssiin/ta* ~ *morsian/ta* : *morssiimet* ~ *morsiamet*, *vaa(đ)in* ('simle') : *vaa(đ)in/ta* : *vaatimet*, *sy(đ)än* ('hjerne') : *sy(đ)än/tä* : *sy(đ)ämet*.

Vanligere er likevel at *-n* i ord på *-en* står ved lag også i vokalstammen. Eksempler: *ahven* ('uer; abbor') : *ahvenet*, *jäsen* ('medlem') : *jäsene/t*, *paimen* ('gjeter') : *paimenelt*, *siemen* ('frø') : *siemenelt*. Vekslinga *n* : *m* fins heller ikke i nomen på (*i*)*nen*.

Her kan vi også nevne superlativformer, hvor konsonantstammen på (*i*)*in* veksler med suffiksa (*i*)*impA* : *-(i)imA* i vokalstammen. Eksempler: *vanhiin* ('eldst') : *vanhiin/ta* : *vanhiimp/haan* : *vanhiimalt*, *issoin* ('størst') : *issoin/ta* : *issoimp/haan* : *issoimalt* (se nærmere om superlativ i avsnitt 5.5.2).

♦ I kvensk fins det også en tendens til at konsonanter som følger etter hverandre, bør være homorganiske, det vil si at de har omtrent samme artikulasjonssted i munnhula. Det er grunnen til at stammekonsonanten i visse ord retter seg etter konsonanten i suffikset. Eksempler: *lumi* ('snø') : *lume/n* : *lun/ta*, *liemi* ('kjøttkraft') : *lieme/n* : *lien/tä*, *niemi* ('odde, nes') : *nieme/n* : *nien/tä*; *yksi* ('én') : *yh/tä*, *kaksi* ('to') : *kah/ta*. (Samme homorganiske tendens ser vi i gamle lånord hvor *kt* blir til *ht*, som i *lyhty* (< *lykt*), *rehtori* (< *rektor*), *tohtori* (< *doktor*), *tirehtööri* (< *direktör*)).

♦ I ordslutt er det kun tillatt med én konsonant. På samme måte fins det begrensninger for hvilke konsonantkombinasjoner som er tillatt. Vi får derfor vekslinger som i *varis* ~ *vares* ('kråke') : *variksel/t* ~ *vareksel/t* : *varis/ta* ~ *vares/ta*, *ajos* ('betennelse') : *ajoksel/t* : *ajos/ta*, *hiilos* ('glø') : *hiiloksel/t* : *hiilos/ta*, *sormus* ('ring') : *sormuksel/t* : *sormus/ta*, *selitys* ('forklaring') : *selityksel/t* : *selitys/tä*;

rakkhaus ('kjærlighet') : (*rakkhaude/t* : *rakkhaut/ta* :) *rakkhauks/i/ssa*, *tottuus* ('sannhet') : (*tottuuude/t* : *tottuut/ta* :) *tottuuks/i/ssa*; *lapsi* ('unge, barn') : *lapse/n* : *las/ta*, *juos/ta* ('springe') : *jukse/n*.

Som morfonologisk kan vi også regne vekslinga vi har i visse verb mellom to vokalstammer av ulik lengde (for eksempel *pime/tä* ('mørkne') : *pimene/e*, *hypä/tä* ('hoppe') : *hyppää*), det at avleiingssuffikset i nomen på *-(i)nen* går tilbake på et anna suffiks enn i de andre kasusene (for eksempel i *puna(i)nen* ('rød') : *puna(i)se/t* : *puna(i)s/ta*), og det at sluttkonsonanten i konsonantstammen og i entall nominativ av en del nomen faller bort og blir erstatta av flytte-*h* (for eksempel i *pallas* ('kveite') : *palthaalt* : *pallas/ta*, *vene(t)* ('båt') : *venhee/t* : *venhet/tä*). Slike eksempler skal vi se nærmere på når vi behandler de ulike stammetypene hos nomen (se 5.1) og verb (se 6.2).

3.2 Lydvekslinger mellom de kvenske skriftspråksvarietetene

Ovenfor har vi diskutert ordinterne lydvekslinger. Her skal vi ta for oss lydvekslinger som viser forskjeller mellom de ulike varietetene av kvensk skriftspråk. Stadieveksling hører egentlig også til denne gruppa ettersom reglene for stadieveksling varierer mellom varietetene. Stadieveksling er likevel behandla sammen med de andre morfonologiske vekslingene ovenfor (se 3.1.1).

Dersom ei ordform har ulike varianter i de ulike skriftspråksvarietetene, så er variantene atskilt med tilde (~) i denne grammatikken. Har ei ordform tre varianter, så er Porsanger- (og Nordreisa-) varianten satt opp først og Varanger-varianten sist, mens den mellomste varianten kan brukes i de andre varietetene. Dersom det bare fins to varianter, gjelder den første Porsanger og den andre de andre varietetene. Ofte er variantene uttrykt med hjelp av parenteser. For eksempel betyr markeringa i *puna(i)nen* ('rød') at ordet har to varianter, *punainen* og *punanen*. Med hjelp av grammatikken skal det være mulig å finne ut hvilken varietet de ulike variantene hører heime i.

3.2.1 Vekslinga *ee ~ eA ~ iA* og vokalutjamning

Vekslinga *ee ~ eA ~ iA* er ved sida av stadieveksling den lydvekslinga som skaper det tydeligste skillet mellom de ulike varietetene av kvensk. Vekslinga innebærer at en i den ene varietetet skriver *ee*, mens de andre

varietetene har tilsvarende *eA* eller *iA*. Vekslinga gjelder bare i visse kategorier:

- ◆ I såkalte *eA*-nomen². Det er mest adjektiv, men også substantiv og pronomen hører til denne gruppa. Eksempler er *korkkee* ~ *korkea* ~ *korkia* ('høg'), *valkkee* ~ *valkea* ~ *valkia* ('ild; kvit'), *hoppee* ~ *hopea* ~ *hopia* ('sølv'), *ussee* ~ *usea* ~ *usia* ('flere'). Legg merke til at varianten *iA* gjennomgår morfofonologisk veksling mellom entall og flertall, slik at entall *iA* + flertalls-*i* > *ei*, som i (sg. nom. : sg. gen. : pl. iness.) *korkia* : *korkia/n* : *korke/i/ssa*.
- ◆ I entall partitiv av enstamma nomen med stamme på *e*. Eksempler er (sg. nom. : sg. gen. : sg. part.) *järvi* ('innsjø') : *järve/n* : *järve/e* ~ *järve/ä* ~ *järvi/ä*, *salmi* ('sund') : *salmel/n* : *salmel/e* ~ *salmel/a* ~ *salmi/a*.
- ◆ I 1. infinitiv av enstamma verb med stamme på *e*. Eksempler er *lähte/et* ~ *lähte/ä(t)* ~ *lähti/ä* ('dra av gårde'), *lukke/et* ~ *luke/a(t)* ~ *luki/a* ('regne; lese').
- ◆ I den lange stammen av såkalte kontrakte verb: (1. inf. : pres. 3. sg.) *lange/ta* ('snuble') : *lankkee* ~ *lankea/a* ~ *lankia/a*, *ilje/tä* ('tørre, våge, få seg til') : *ilkkee* ~ *ilkeä/ä* ~ *ilkiä/ä*, *halje/ta* : *halkkee* ~ *halkea/a* ~ *halkia/a* ('sprekke').

Fordelinga av disse variantene mellom de ulike varietetene er slik at *ee*-varianten er mest brukt i Porsanger og Nordreisa, *iA*-varianten i Varanger, og *eA*-varianten i de andre varietetene. Vokalene i disse vokalkombinasjonene hører til hver sin stavelse, og i Porsanger og Nordreisa er de blitt utjamna til én lang vokal (*ee*).

På tilsvarende måte er i Porsanger og Nordreisa-varietetene også andre vokaler som opprinnelig hørte til hver sin stavelse, blitt utjamna til lang vokal. Denne endringa har resultert i følgende variasjon i kvensk:

- ◆ I nomenstammer: *laattii* ~ *laattia* ('golv'), *astii* ~ *astia* ('kar'), *kalttii* ~ *kaltio* ('kjelde'), *rauttii* ~ *rautio* ('smed'), *porstuu* ~ *porstua* ('bårstue').
- ◆ I entall partitiv: (sg. nom. : sg. part.) *pappi* ('prest') : *pappi/i* ~ *pappi/a*, *ukko* ('gubbe') : *ukko/o* ~ *ukko/a*.
- ◆ I 1. infinitiv: *soppi/it* ~ *sopi/a(t)* ('passe'), *usko/ot* ~ *usko/a(t)* ('tru'), *kyssy/yt* ~ *kysy/ä(t)* ('spørre').
- ◆ I den lange stammen av kontrakte verb: (1. inf. : pres. 3. sg.) *keri/tä* ('rekke, nå') : *kerkkii* ~ *kerkiä/ä*, *halu/ta* ('ha lyst til') : *halluu* ~ *halua/a*.

2 Som *eA*-nomen regner vi her nomen som opprinnelig var avleid med suffikset *-eA*.

Tabell 3.12 Variasjon mellom VV og V_1V_2

	Porsanger og Nordreisa: <i>ee, ii, OO, UU</i>	Varanger: <i>iA, OA, UA, iO</i>	Andre: <i>eA, iA, OA, UA</i>
eA-, iA- og iO-nomen	<i>valkkee, laattii, kurkkii</i>	<i>valkia, laattia, kurkkio</i>	<i>valkea, laattia, kurkkio</i>
Sg. partitiv	<i>lehte/e, ukko/o, syksy/y</i>	<i>lehti/ä, ukko/a, syksy/ä</i>	<i>lehte/ä, ukko/a, syksy/ä</i>
1. infinitiv	<i>lähte/et, usko/ot, kyssy/yt</i>	<i>lähti/ä, usko/a, kysy/ä</i>	<i>lähte/ä(t), usko/a(t), kysy/ä(t)</i>
Kontrakte verb	<i>lankkee, kerkkii, puttoo, halluu</i>	<i>lankia/a, kerkiä/ä, putoa/a, halua/a</i>	<i>lankea/a, kerkiä/ä, putoa/a, halua/a</i>

Denne typen veksling er viktig på flere måter: Den virker ofte inn på stadieveksling, og den kan også føre til forskjeller i ordbøying mellom varietetene. Eksempler på det siste ser vi i (sg. nom. : sg. ill.) *laattii ~ laattia* ('golv') : *laattii/sseen ~ laatti/haan*, *valkkee ~ valkea ~ valkia* ('ild; kvit') : *valkkee/sseen ~ valke/haan* : *valki/haan*.

Tabell 3.12 oppsummerer de viktigste kategoriene hvor variasjonen mellom VV og V_1V_2 kommer til uttrykk i kvensk.

3.2.2 Ordfinal t

Et anna trekk som danner et skille mellom de kvenske varietetene, er i hvilke kategorier en opprinnelig ordfinal *t* er bevart eller ikke. Det er særlig følgende kategorier som er aktuelle:

- ◆ Nomen som slutter på *et ~ e* i entall nominativ. Eksempler: *venet ~ vene* ('båt'), *myötälet ~ myötäle* ('nedoverbakke'). I de andre bøyingsformene er det ingen forskjeller mellom varietetene.
- ◆ Suffikset *Vt ~ V* i 1. infinitiv av enstamma verb (verbtype 2). Eksempler: *jakka/at ~ jakka/a* ('dele'), *puhhu/ut ~ puhu/a(t)* ('snakke'), *ymmärttäl/ä(t) ~ ymmärtäl/ä(t)* ('forstå').
- ◆ Allativsuffikset (*l*)*le ~ (l)let*. Eksempler: (*äiti* ('mor') :) *äiti/le ~ äiti/let*, (*tytär ~ tyär* ('jente; datter')): *tyttärelle ~ tyttärellet*.
- ◆ Adverb og adposisjoner, for eksempel *läpi ~ läpit* ('gjennom'), *sinne ~ sinnet* ('dit'), *asti ~ astit* ('inntil, til'), *pääle ~ päälet* ('opp på').

Slike ord slutter ikke på *t* i Varanger-varieteteten. Ordfinal *t* i slike ord er også sjelden i Tana-varieteteten, og svært sjelden i Nordreisa. I Porsanger-varieteteten er ordfinal *t* vanlig i de to første gruppene ovafor, men ikke i de to siste. I de

andre varietetene er ordfinal *t* vanlig i alle gruppene ovafor, men den kan også sløyfes.

♦ Variasjon mellom former med og uten ordfinal *t* finner vi også i entall av perfektum partisipp. Eksempler: *syö/ny* ~ *syö/nyt* ('spist'), *lähte/ny* ~ *lähte/nyt* ('dratt av gårde'), *halu/nu* ~ *halu/nut* ('ønska'). Formene uten *t* er vanligst, og det enkleste er å sløyfe *t* i alle varietetene.

♦ På samme måte kan ordfinal *t* være med eller ikke i vekslinga *vA* ~ *vAt* i tredje person flertall av presens indikativ. Eksempler: *syö/vä* ~ *syö/vät* ('(de) spiser'), *lähte/vä* ~ *lähte/vät* ('(de) drar av gårde'), *likene/vä* ~ *likene/vät* ('(de) nærme seg'). Formene uten *t* er identiske med entallsformene i presens partisipp.

3.2.3 Avleiingssuffiks med *i*

Det fins ei gruppe avleiingssuffiks som opprinnelig inneholdt en *i*, som seinere i dialektene ofte har blitt borte ifra andre stavelsen. Slike suffiks kan i kvensk skrives med eller uten *i*, men det er bare i Porsanger-varieteteten at former med *i* er i vanlig bruk. Slike suffiks finner vi i følgende grupper:

♦ Nomen på *inen* ~ *nen*. Eksempler: (adjektiv:) *puna/inen* ~ *puna/nen* ('rød'), *kelta/inen* ~ *kelta/nen* ('gul'), *näkö/inen* ~ *näkö/nen* ('lys'), *ikhu/inen* ~ *ikhu/nen* ('evig'); (substantiv:) *hevo/inen* ~ *hevo/nen* ('hest'), *kukka/inen* ~ *kukka/nen* ('blomst'), *kylä/inen* ~ *kylä/nen* ('lita bygd'); (pronomen:) *jokha/inen* ~ *jokha/nen* ('hver').

♦ Verb på *Oitta* ~ *OttA*. Eksempler: *kirj/oitta/a(t)* ~ *kirj/otta/a(t)* ('skrive'), *var/oitta/a(t)* ~ *var/otta/a(t)* ('advare'), *miin/oitta/a(t)* ~ *miin/otta/a(t)* ('minelegge'). Verbalsubstantiv avleid av slike verb: *kirjoitus* ~ *kirjotus* ('skrivning; skrift'), *varoitus* ~ *varotus* ('advarsel'), *miinoitus* ~ *miinotus* ('minelegging').

♦ Verb på *Aise* ~ *Ase*. Eksempler: *auk/ais/ta* ~ *auk/as/ta* ('åpne'), *halk/ais/ta* ~ *halk/as/ta* ('kløyve'), *ratk/ais/ta* ~ *ratk/as/ta* ('løyse'), *sykl/äis/tä* ~ *sykl/äs/tä* ('spytte'). Verbalsubstantiv avleid av slike verb: *aukaisu* ~ *aukasu* ('åpning'), *halkaisu* ~ *halkasu* ('kløyving'), *ratkaisu* ~ *ratkasu* ('løysing'), *sykkäisy* ~ *sykkäsy* ('spytting').

Bortsett ifra når den opptrer i andre stavelsen er *i*-en alltid med i avleiingssuffiksa i gruppene ovafor. Eksempler er *toinen* ('andre'), *puinen* ('av tre, tre-'), *aurinkoinen* ('solrik'), *kunnioittaa(t)* ('verdsette').